

Religie en geweld: de islamitische jihad

INLEIDING

Wie aan islam denkt in verband met het thema religie en geweld, denkt al gauw aan de jihad, en dat is niet ten onrechte omdat de meeste interpretaties van jihad geweld legitimeren tegen tegenstanders van islam. In dit artikel ga ik in op wat algemeen in islam gezegd wordt over jihad, waarna ik me nader concentreer op de bepaling van de definitie van jihad en de consequenties van jihad in contemporaine salafistische en jihadistische bewegingen binnen islam om vervolgens uit te komen bij de interpretatie van jihad door Islamitische Staat (IS). Bij de bespreking van dat laatste onderwerp wil ik ook ingaan op de vraag hoe traditionele moslimautoriteiten Islamitische Staat beschouwen, met name de vraag of zij IS als een vorm van islam zien en in het verlengde daarvan of zij aanhangers van IS ook als moslims beschouwen. De vraag naar het karakter van 'de' islam van IS wordt allerwegen in traditionele moslimkringen bediscussieerd, maar het beantwoorden van de vraag of IS-aanhangers moslims zijn is een heikel punt. Reden te meer om daar verder op in te gaan. Voor een nadere plaatsbepaling ga ik in dit artikel eerst in op wat ik 'kernislam' noem.

KERNISLAM

Een belangrijk punt bij elke bespreking van islam is het ontbreken van een centraal leergezag. Dat is ook de reden dat ik het tot nu toe in dit artikel geen een keer gehad heb over 'de islam' maar over 'islam'. Het is echter wel zo dat een aantal waarden door alle moslims gedeeld wordt en deze beschrijf ik in wat volgt.

Alle moslims ter wereld delen de overtuiging dat er maar één God is en dat Mohammed zijn profeet is. Dat is de inhoud van de islamitische geloofsbelijdenis die als volgt luidt: ‘Er is geen God dan God en Mohammed is zijn profeet’. Premissen zijn dat God één is, dat Hij ondeelbaar is, geen ‘genotengevers’ kent en dat Mohammed zijn laatste profeet is, het ‘zegel der profeten’, die de ultieme boodschap van die ene God aan de mensheid heeft verkondigd.¹ De islamitische geloofsbelijdenis is de eerste zuil van de islam. De andere vier zuilen bestaan uit het doen van het islamitische gebed, vijf maal per dag; het geven van de aalmoes, de *zakaat*; het vasten tijdens de ramadan; en ten slotte, het volbrengen, mits de middelen daartoe reiken, van de bedevaart naar Mekka. Alle moslims ter wereld onderschrijven deze vijf eenvoudige zuilen.²

Daarnaast aanvaarden moslims de Koran als het ultieme woord van God aan de mensen, de vervolmaking van de boodschap van die ene God via die ene laatste profeet aan de mensheid. Verder wordt er ook grote betekenis gehecht aan het leven en handelen van de profeet, de *soenna*, zoals verwoord in de traditie, de *hadieth*.³ De *hadieth* bestaat uit een verzameling verhalen over het handelen en uitspraken van de profeet over alle mogelijke onderwerpen. Alle moslims onderschrijven het belang van de *soenna* van de profeet zoals verwoord in de *hadieth* om hun eigen leven in te richten. Koran en *soenna* staan aan de basis van de sharia, de islamitische wet. Het principe van het bestaan van de sharia wordt eveneens door alle moslims onderschreven. Maar waar het gaat om de aard van de sharia en de interpretatie ervan zijn er meningen en opvattingen die, zowel binnen de vier rechtsscholen die zich uiteindelijk ontwikkelden maar ook daarbuiten, – fors – van elkaar kunnen verschillen. Een van de punten waar discussie over is, is het begrip jihad. Omdat de interpretatie van jihad een belangrijke rol speelt bij de islam van Islamitische Staat, die later in dit artikel behandeld wordt, zijn dit begrip, plus andere eraan gerelateerde aspecten, onderwerp van de volgende paragraaf.

JIHAD, 'HUIS VAN OORLOG' EN 'HUIS VAN ISLAM'

De *Encyclopaedia of Islam* stelt dat in islamitisch recht 'according to general doctrine and in historical tradition, the djihad consists of military action with the object of the expansion of Islam and, if need be, of its defence'.⁴ Het is een religieuze plicht voor moslims in het algemeen. In de tijd dat de profeet in Mekka woonachtig was en hij nog geen enkele wereldlijke macht had, was het devies voor de moslims vreedzaam geduld te oefenen, maar in de tijd dat hij machthebber in Medina werd, werd de – gewapende – strijd tegen de ongelovigen, lees de Mekkanen, een verplichting. De latere rechtsscholen hebben het principe van de jihad uitgewerkt als een 'verplichting voor in het algemeen alle mannen' (en dus niet een individuele plicht) en deze verplichting geldt tot de hele wereld onderworpen is door islam. Tot jihad kan alleen maar opgeroepen door een islamitische gezaghebber of imam. De mensen tegen wie de jihad wordt gevoerd moeten eerst opgeroepen worden zich tot de islam te bekeren. Ze mogen in geval van monotheïsten ook opteren voor de dhimmi-status, een soort van beschermende status die beoogd was voor 'mensen van het Boek' zoals joden ('bezitters' van de Tenach) en christenen ('bezitters' van het evangelie).⁵ Komt het echter tot vechten, dan mogen de tegenstanders en hun families in slavernij worden gebracht en wordt al hun bezit in beslag genomen, waarvan viervijfde dan naar de moslimstrijders gaat. Ongelovigen dienen gedood te worden. Het is allemaal niet mis en het mag duidelijk zijn dat deze jihad veel geweld met zich meebrengt.

Toch is er binnen islam een discussie ontbrand over de vraag of de juiste interpretatie van het begrip jihad niet een andere is, of het niet gaat om een jihad tegen de eigen ziel, die immer wil zondigen. De strijd om een zuivere ziel. Punt is dat het woord jihad gerelateerd is aan het Arabische werkwoord *jaahada*, dat 'je inspannen' betekent. Je in-

spannen op *sabiel li-llahi*, de weg van God. De theologische overwegingen hebben uiteindelijk geleid tot een algemeen bekende maar niet noodzakelijkerwijs aanvaarde onderverdeling in de ‘grote jihad’, tegen de opstandige en zondige ziel, en de ‘kleine jihad’, de eerder genoemde oorlogsjihad. Het lijkt erop dat de moslimtheologen met opzet de term ‘klein’ voor de oorlogsjihad hebben gebruikt om het belang ervan te minimaliseren, misschien wel om de gewelddadige consequenties ervan te beteugelen.⁶

Een ander concept dat de islamitische orthodoxie ontwikkelde was dat van het onderscheid tussen ‘Huis van Oorlog’ en ‘Huis van Islam’.⁷ De gebieden die onder de heerschappij van moslims kwamen te staan, werden gerangschikt onder het ‘Huis van Islam’ en de gebieden daarbuiten onder het ‘Huis van Oorlog’. Theoretisch, zo meldt de *Encyclopaedia of Islam*, is ‘de moslimstaat in een permanente staat van oorlog met de die staat omringende wereld’.⁸ De *mindset* van beide huizen staat nog steeds in de geheugens gegrift van veel moslims, ook al zijn er vandaag de dag meer en meer moslimgeleerden die met alternatieven komen en het, zoals Tariq Ramadan, hebben over het ‘Huis van het Verbond’.⁹ Daarmee wordt bedoeld dat moslims vanuit de oude dogmatiek geredeneerd weliswaar in het klassieke ‘Huis van Oorlog’ wonen, zoals thans in West-Europa, maar in een moderne interpretatie ervan in een virtueel, niet plaatsgebonden ‘Huis van het Verbond’: ze zijn met elkaar verbonden en vormen zo een gemeenschap met elkaar die ernaar streeft de wereldsamenleving, wat ook haar samenstelling moge zijn, vorm te geven. Niks geen ‘Huis van Oorlog’ meer.¹⁰

Maar de thematiek van deze bundel is de relatie tussen religie en geweld en in deze bijdrage gaat het over de relatie tussen geweld en islam. En dan stel ik vast dat er heden ten dage veel bewegingen en organisaties op de wereld zijn die namens de islam een jihad uitvoeren die gepaard gaat met veel geweld. Op basis van een inventarisatie uitgevoerd door Joas Wagemakers van de Universiteit Utrecht wil

ik ingaan op de vraag wie gelegitimeerde doelwitten zijn, niet alleen volgens *mainstream* islam maar ook en vooral volgens allerlei salafistische en jihadistische uitleggers van islam.¹¹

Volgens de klassieke sharia zou Mohammed het expliciet verboden hebben vrouwen en kinderen te doden tijdens een aanval. Later voegden moslimgeleerden daar nog monniken en ouderen aan toe. Het belangrijkste criterium was of ze een rol hebben in de strijd tegen de moslims of de vijand helpen. Mogen niet-strijdende mannen gedood worden? Het brede antwoord is dat diegenen die niet deelnemen aan de strijd of niet in staat zijn om te strijden of vijandige strijders te helpen, niet gedood mogen worden. Vanzelfsprekend leveren deze algemene uitspraken ook weer allerlei interpretatiekwesaties op, want wat is 'niet in staat zijn' en 'niet helpen'?

Nu vonden er in de tijd van de profeet geen zelfmoord-aanslagen plaats en wat dat betreft is er uit die tijd geen jurisprudentie. Maar er zijn wel overleveringen die indirect op deze problematiek ingaan. Immers, bij zelfmoord-aanslagen worden allerlei mensen gedood die het ongeluk hebben aanwezig te zijn op de plek van de aanslag en dat zijn nogal eens vrouwen en kinderen. Er zijn overleveringen waarin Mohammed het toestaat dat vrouwen en kinderen gedood worden tijdens nachtelijke aanvallen als vorm van 'collateral damage' omdat 's nachts immers geen onderscheid tussen mensen kan worden gemaakt. Er zijn dan geleerden die stellen dat het algemene belang van de moslims boven dat van onschuldige vrouwen en kinderen bij de vijand staat. Sommige rechtsgeleerden stellen zelfs dat indien moslims door de vijand als menselijk schild worden gebruikt, ook dan het moslimbelang voorgaat en deze moslims dan maar moeten sterven.

Als het gaat om de toepassing van dit soort klassieke interpretaties van de jihad, is het interessant te zien hoe sommige moderne moslimgeleerden deze problematiek uitwerken. Wagemakers noemt er een aantal. Zo stelt de

Egyptische religieuze universiteit Al-Azhar dat Palestijnse zelfmoordaanslagen tegen Israëlische burgers gerechtvaardigd zijn wanneer de zelfmoordenaars soldaten als doelwit hebben. Burgers die bij dergelijke aanvallen worden gedood, zijn dan onbedoelde slachtoffers van een gelegitimeerde aanval. Faris al-Zahrani, ideoloog van al-Qaeda op het Arabisch Schiereiland (QAP), verdedigde een vergelijkbaar standpunt. De Saoedische geleerde Nasir ben Hamd al-Fahd schreef over de toelaatbaarheid van het gebruik van massavernietigingswapens. Deze wapens kunnen naar hun aard duizenden mensen doden. Daar zijn ze immers voor ontwikkeld. Al-Fahd stelt dan dat moslimstrijders deze wapens mogen inzetten als de jihad dat vraagt. Het onbedoeld sneuvelen van vrouwen en kinderen is dan een vorm van gelegitimeerde nevenschade.

Contemporaine moslimgeleerden hebben zich ook gebogen over de vraag wat de definitie van een vijandelijke strijder en diens helper is. Die definitie is uiteraard van belang omdat binnen de jihad dan duidelijk is wie als doelwit bestempeld mag worden; het gaat in dit verband ook en met name om diegenen onder de vijandelijke partij waarvan de status niet direct duidelijk is. Een interessant voorbeeld is hoe de Egyptische geleerde Yusuf al-Qaradawi argumenteert in verband met de Palestijnse strijd tegen Israël. Al-Qaradawi stelt vast dat de Israëlische samenleving gemilitariseerd is, want voor zowel mannen als vrouwen geldt de dienstplicht. Elke Israëli is op die manier een potentiële soldaat en dus tegenstander, een gelegitimeerd doelwit voor de jihad. Voor andere situaties komt al-Qaradawi dan tot andere oordelen. Zo veroordeelde hij de aanslagen van 11 september 2001 omdat bij die aanvallen van tevoren geen onderscheid werd gemaakt tussen strijders en niet-strijders.

Al Qaeda-leider Osama ben Laden legitimeerde zijn aanvallen op het Pentagon en de Twin Towers door te stellen dat de mensen die daar werkten financiële helpers waren van de grote vijand de Verenigde Staten. Op basis

van het feit dat Amerika een democratie is en de mensen dus de president kiezen concludeerde Ben Laden dat het Amerikaanse volk verantwoordelijk is voor het beleid van de door hen gekozen president. Indirect erkent Ben Laden dus zo het principe van de democratie, wat paradoxaal is omdat hij zelf een samenleving nastreefde die geregeerd zou dienen te worden door de goddelijke wet, de sharia.

Verschillende moderne, doorgaans radicale geleerden hebben dus niet-onderscheidend geweld tegen niet-moslimvrouwen en -kinderen gerechtvaardigd (en zelfs tegen moslims wanneer zij als menselijk schild gebruikt worden), zich daarbij baserend op het idee dat deze mensen gezien moeten worden als onbedoelde slachtoffers van gelegitimeerde aanvallen. Tegelijkertijd hebben deze geleerden geprobeerd de betekenis van wat een strijder is op te rekken, met het doel mensen hierbij te betrekken die soms – zoals in het geval van gewone Amerikanen – alleen op afstand in verband gebracht kunnen worden met de soldaten die tegen moslims vechten.

DE ISLAM VAN ISLAMITISCHE STAAT (IS)

De jihad van IS is de meest gewelddadige moderne vorm ervan en de lijst van vijanden van IS is schier oneindig. In haar glossy *Dabiq* rekent IS af met de vredelievende interpretatie als zou islam staan voor vrede.¹² Onzin, argumenteert *Dabiq* nr. 7:

Het is duidelijk dat *salām* [vrede] niet de basis is van het woord ‘islam’, ook al deelt het dezelfde medeklinkerwortel (s-l-m) en is het een van de resultaten van het zwaard van de religie, terwijl het zwaard getrokken, geheven en neergelaten zal blijven worden totdat Isa (Jezus – vrede zij met hem), de Dajjāl [Antichrist] doodt en de *jizyah* [verplichte belasting voor niet-moslims] afschaft. Daarna zullen *kufir* [ongeloof] en zijn tirannie vernietigd zijn; islam en haar gerechtigheid zullen heersen op heel de aarde.¹³

Islam, zo stellen de afleveringen van *Dabiq* keer op keer, staat voor oorlog en strijd. Er is in de ogen van IS daarom maar één jihad en dat is ‘de strijd tegen de vijanden van God Almachtig, zelfs als er maar een overblijft’, aldus het IS-document *Dit is onze Aqeeda*, dat verderop in deze bijdrage zal worden besproken. IS maakt dus ook geen onderscheid tussen de ‘kleine’ en ‘grote’ jihad. De grootste vijand van IS vormen de sjiieten, die weliswaar beweren moslims te zijn, maar die zich hebben overgegeven aan het ergste wat een moslim kan doen: het geven van genoten aan God. Sjiieten doen immers aan de aanbidding van heiligen. Dat is nog erger dan ongelovige zijn. Want van een ongelovige verwacht je dat soort dingen, maar van mensen die beweren moslim te zijn niet.

De opkomst van Islamitische Staat heeft veel reacties opgeroepen in de islamitische wereld en allerwegen verschenen er verklaringen waarin de vorm van islam van IS werd afgekeurd. Een spannender vraag, of de aanhangers van IS moslims zijn of niet, wordt vrijwel altijd vakkundig omzeild, terwijl die vraag toch ook een antwoord verdient. Ik zal later nader op die laatste vraag ingaan. Eerst presenteer ik een aantal reacties vanuit de islamitische wereld op Islamitische Staat.

In december 2014 bracht de Al-Azhar Universiteit een verklaring uit waarin zij stelde dat Islamitische Staat uit criminelen bestaat, maar ze deed geen uitspraak over de vraag of de aanhangers van Islamitische Staat moslims zijn.¹⁴

Een resolute veroordeling van Islamitische Staat staat op de website www.lettertobaghdadi.com waar een open brief ondertekend kan worden bestaande uit 24 theologisch gefundeerde argumenten tegen Islamitische Staat. De website is door velen ondertekend, de meesten zijn moslimgeleerden, vertegenwoordigers en individuen, maar ook instituten en verenigingen hebben getekend. Ook dit document gaat niet in op de vraag of de militanten van Islamitische Staat wel of geen moslims zijn.

Verder is er de fatwa van ‘meer dan 1.000 Indiase islamitische geleerden tegen de leider, strijders, en volgelingen’ van Islamitische Staat. In de fatwa veroordelen zij de interpretatie van islam volgens Islamitische Staat en in het bijzonder de vreselijke acties die IS uitvoert.¹⁵ Maar de fatwa betwist niet dat de strijders van Islamitische Staat moslims zijn.

De pan-islamitische politieke partij Hizb ut-Tahrir verklaarde dat voor de stichting van het kalifaat veel meer nodig is dan enkel de aankondiging ervan. Rachid al Ghannouchi, leider van de Tunesische Nahda-partij, veroordeelde de aankondiging van de stichting van het kalifaat en noemde de acties van Islamitische Staat ‘roekeloos’.¹⁶ Een interessante opmerking over de aard van Islamitische Staat komt van Sjeik ‘Aadel Al-Kalbani, oud-imam van de Grote Moskee in Mekka, die verklaarde dat ‘Islamitische Staat het resultaat is van de salafistische versie van islam’ en dat daarom, verrassend genoeg, de salafistische interpretatie van islam aan verandering onderhevig zou zijn.¹⁷ ‘ISIS’, stelde de oud-imam, ‘is een waar product van salafisme, en we moeten er met volle transparantie mee omgaan.’ In mijn zoektocht naar uitspraken over de strijders van IS kwam ik er slechts een tegen waarin klip-en-klaar werd gemeld dat dit soort strijders geen moslims zijn. Het is sjeik Nazim al Haqqani (1922-2014), voormalig spiritueel leider van de mystieke Naqshbandi orde, die gezegd heeft: ‘Diegenen die bommen plaatsen en onschuldigen doden zijn geen moslims. Een moslim verdedigt zijn geloof door het openlijke gevecht en niet met lafhartige middelen.’¹⁸

De enkele oordelen die ik hier heb aangehaald – er zijn er veel meer maar ruimte ontbreekt om ze alle te behandelen – spreken voor zich: Islamitische Staat is, in ruime en enge zin, zeker geen goede reflectie van wat islam zou moeten betekenen, maar er worden vrijwel geen uitspraken gedaan over de vraag of leiders, volgelingen en militanten van Is-

lamitische Staat moslims zijn of niet. Voor ik inga op de vraag naar het al of niet moslim zijn van de aanhang van IS, bespreek ik in wat volgt eerst kort de dogmatiek van Islamitische Staat.

Islamitische Staat bracht een document uit genaamd *Dit is onze Aqeeda* (= geloofsbelijdenis) en *dit is onze Manhaj* (= methode): *Islam 101 volgens de Islamitische Staat*.¹⁹ In dit document beschrijft Islamitische Staat zijn islam. Volgens het document is er slechts één God (Islamitische Staat heeft het over ‘godheid’ in het document) en Mohammed is zijn profeet, of in de woorden van de *Aqeeda*:

Wij geloven dat God Almachtig en Verheven is in Zijn Grootheid, en er geen godheid is buiten Hem, en niemand heeft het recht om aanbeden te worden behalve Hij.

En:

En wij geloven dat Mohammed (SAWS) de Boodschapper van God is voor alle schepselen – mens en djinn – en men moet hem volgen en hij zal gehoorzaamd worden in alles wat hij heeft opgedragen, en hij zal geloofd worden en men moet zich aan hem onderwerpen in alles wat hij heeft gebracht.

Er zullen ter wereld nauwelijks moslims zijn, laat staan moslimheersers en -autoriteiten, die het oneens zullen zijn met deze citaten. Het document zegt verder dat ‘de Koran het woord is van God’, ‘dat de *soenna* de tweede inspiratie [bron] is en dat deze de Koran verduidelijkt en uitlegt’, wat impliceert dat alle instructies in de Koran en *soenna* gehoorzaamd dienen te worden. Opnieuw zal geen enkele moslim bezwaar maken tegen deze uitspraken. Genoemde elementen zijn cruciaal voor moslims en voor de vraag of een persoon moslim is of niet. Het document gaat ook in op het principe van de jihad en stelt daarbij dat het een fysieke strijd tegen de vijanden van God is of in de woorden van het document:

En elke gelovige moet de jihad strijden tegen de vijanden van God Almachtig zelfs wanneer er slechts één overblijft.

De extreme vijandigheid en de oproep om de vijanden te 'haten' is ook typisch voor de interpretatie van islam volgens Islamitische Staat:

En wij zijn trouw aan de beschermers van God Almachtig en steunen hen terwijl wij rancuneus zijn tegen Gods vijanden en zij die hem haten. En wij verklaren (...) elk pad dat niet het pad van islam is tot ongelooft.

Alle keuzes die Islamitische Staat maakt in zijn interpretatie van islam zijn bekend in andere bestaande vormen van islam, ook de agressieve interpretatie van jihad. De vreedelievende jihad afwijzen heeft geen betekenis voor wat ik kernislam noem omdat jihad hoe dan ook niet tot de kernislam behoort. Daarmee is er niets essentieel nieuws in Islamitische Staat.

Een ander argument dat de bewering ondersteunt dat Islamitische Staat een vorm van islam is, is dat het regelmatig verwijst naar islamitische denkers zoals Ibn Taimijja (1263-1328), Ibn Kathir (1300-1373), Ibn Qudmah (1147-1223), Ibn Hazm (994-1064) en de *hadieth* collecties van Bukhari (810-870), van Thirmidhi (824-892) en die van Muslim (817-874). Ibn Taimijja is erg populair in jihadistische en salafistische kringen, maar Ibn Kathir en Ibn Hazm kunnen geclassificeerd worden als vertegenwoordigers van wat nu een 'gematigde islam' wordt genoemd. We zien dus dat Islamitische Staat gebruikmaakt van dezelfde gezaghebbende islamitische bronnen als veel andere stromingen binnen islam doen. En dit is natuurlijk logisch aangezien Islamitische Staat de erkenning en goedkeuring van alle moslims ter wereld zoekt. Deze strategie lijkt goed te werken, want in geen enkele instantie trof ik verklaringen aan die zowel de islam van Islamitische Staat veroordelen, als zijn volgelingen als niet-moslims classificeren.

Een argument dat evenwel pleit voor het niet willen beoordelen of strijders van Islamitische Staat moslims zijn, is dat de traditionele islamitische wereld huiverig is datgene te doen wat Islamitische Staat juist wel doet: het verklaren van – vrijwel alle – tegenstanders tot niet-moslims, op basis van het principe van *takfir* (het beschouwen van een ander als *kafir*, ongelovige, met als consequentie dat deze gedood mag worden). IS maakt ruim gebruik van dit principe en veroorzaakt daardoor veel ellende en geweld. Een van de hoofdbezwaren tegen IS is juist het ongebreidelde gebruik van dit *takfir*-principe. Rationale bij de traditionele uitleggers is dan dat het aan Allah is om vast te stellen of iemand gelovig is of niet, of althans dat het niet aan de mensen is om dit te doen. Het is nobel dat de traditionele autoriteiten zich niet willen verlagen tot de gemakzucht van IS, maar tegelijkertijd creëren zij zo een catch-22 situatie, want impliciet lijken ze zo namelijk te stellen dat IS een vorm van islam is en IS-aanhangers dus moslims zijn. Vandaar dat ik uiteindelijk concludeer dat, op basis van boven gepresenteerde overwegingen, de islam van Islamitische Staat een vorm van islam is en zijn aanhangers, wat mij betreft, moslims.

CONCLUSIE

De profeet zou volgens de traditie ooit gezegd hebben dat de islam zich zou vertakken in 73 stromingen waarvan er uiteindelijk één de ware zou zijn die in de hemel zou komen en de andere 72 in de hel. Maar hij zei er niet bij wanneer dat duidelijk zou worden. Bovendien noemde hij de uitverkoren versie *al-jama'a*, ‘de gemeenschap’, een definitie die voor veel interpretaties vatbaar is. De profeet had het goed gezien: verdeeldheid dan wel diversiteit zou een kenmerk worden van islam. En dat zien we ook terug in het debat over de definitie en interpretatie van wat jihad is. In dit artikel is vanwege ruimtegebrek niet ingegaan op de uitwerking van de grote ‘spirituele’ jihad. Er zijn veel

moslims die de grote jihad prediken en ook over dat onderwerp wordt veel gediscussieerd binnen islam. Voor wat betreft de kleine jihad, of de enige jihad aldus IS, stellen we vast dat er veel discussie is over de voorwaarden ervan, de gelegitimeerde doelen en de vraag naar de nevenschade. In het geval van IS hebben we gezien dat de reactie erop uit de traditionele moslimwereld er een is van afkeuring van zijn gewelddadige interpretatie van islam en dat in het midden wordt gehouden of de strijders van IS dan ook 'af te keuren' zijn dan wel geen moslims zijn. Mijn conclusie is daarom dat de aanhangers van IS door de traditionele moslimgeleerden uiteindelijk wel als moslims worden gezien die niettemin een volkomen foute vorm van islam aanhangen. Dat betekent dus dat gesteld kan worden dat het moslimestablishment erkent dat islam in staat is een zeer bloeddorstige variant te ontwikkelen.

Deze erkenning ook daadwerkelijk en expliciet in woorden vatten doen de moslimgeleerden echter niet en dat valt te betreuren. De Graaff geeft een uitgebreid overzicht van extremisme in wereldreligies en seculiere ideologieën.²⁰ Deze worden alle gekenmerkt door fanatisme: er zijn in de geschiedenis altijd fanatieke aanhangers in de diverse gelederen geweest die met geweld hun religieuze of seculiere doelen wensen te bereiken en daarbij letterlijk over lijken gaan. En dat geldt dus ook voor islam en moslims. In dat opzicht is islam echt geen uitzondering als je de religie vergelijkt met een andere monotheïstische en missionaire religie als het christendom, dat zijn aandeel in geweld meer dan genoeg heeft gehad. Expliciete erkenning van IS als gewelddadige vorm van islam geeft paradoxaal genoeg ook de mogelijkheid om aan te geven waar islam dan wel voor staat, namelijk een bruggenbouwende en vredestichtende religie, of woorden van gelijke strekking. Klare taal spreken zou goed zijn voor het imago van islam over de hele wereld en wat mij betreft is het zo dat die ene bovengenoemde uitverkoren vorm van islam, die het paradijs zal beërven, er een is die daadwerkelijk werk

maakt van het alomtegenwoordige islamitische motto 'In de naam van God, de barmhartige de genadevolle', dat die ene vorm een islam zal zijn van barmhartigheid en genade.

NOTEN

- 1 De term 'genotengevers' komt uit de vertaling van de Koran van Jansen & Jaber en is wat mij betreft een schitterende weergave van het Arabische woord '*mushrikin*': zij die naast Allah een andere God aanbidden, zij die God een 'genoot' geven. Het Arabische woord '*shirk*', dat vertaald kan worden met de term 'afgoderij', betekent letterlijk 'iets delen'. Jansen, Hans en Asad Jaber, *De Koran. Uit het Arabisch vertaald door Prof. Dr. J.H. Kramers, bewerkt door drs. Asad Djaber en dr. Johannes J.G. Jansen*. Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij de Arbeiderspers 1997.
- 2 J. Jomier, Islam, in: Bernard Lewis, Charles Pellat en Joseph Schacht (red.), *The Encyclopaedia of Islam*, vol. 4. Leiden: E.J. Brill 1965 / Londen: Luzac & Co 1965, 171-177.
- 3 Lange geeft een heldere beschrijving van wat de profeet voor moslims betekent: Christian Lange, *Mohammed. Perspectieven op de profeet*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2016.
- 4 E. Tyan, Jihad, in: Bernard Lewis, Charles Pellat en Joseph Schacht (red.), *The Encyclopaedia of Islam*, vol. 2. Leiden: E.J. Brill 1965 / Londen: Luzac & Co 1965, 538-540, hier 538.
- 5 Cl. Cahen, Dhimma, in: Lewis, Pellat en Schacht (red.), *The Encyclopaedia of Islam*, vol. 2, 227-231.
- 6 Michael Bonner (2008). *Jihad in Islamic History*. Princeton University Press.
- 7 A. Abel, Dar al-Harb, in: Lewis, Pellat en Schacht (red.), *The Encyclopaedia of Islam*, vol. 2, 126. En: A. Abel, Dar al-Islam, in: idem, 127-128.
- 8 Zie noot 4.
- 9 Tariq Ramadan, *Westerse moslims en de toekomst van de islam*. Amsterdam: Uitgeverij Bulaaq 2005. Tariq Ramadan, The

- Way (Al-Sharia) of Islam, in: Mehran Kamrava (red.), *The New Voices of Islam. Reforming Politics and Modernity. A Reader*. Londen/New York: I.B. Tauris 2006, 65-97.
- 10 Zie voor 'huis van islam en huis van oorlog' naast noot 7 ook: Jasser Auda, Rethinking Islamic law for Europe: The concept of the Land of Islam, in: Mohammed Hashas, Jan Jaap de Ruiter en Niels Valdemar Vinding (red.), *Imams in Western Europe. Developments, Transformations, and Institutional Challenges*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2018, 37-48.
  - 11 Joas Wagemakers, *A quietist Jihadi. The ideology and influence of Abu Muhammad al-Maqdisi*. Cambridge: Cambridge University Press 2012, 72-88.
  - 12 Voor alle afleveringen van *Dabiq* zie: <http://jihadology.net/category/dabiq-magazine/>.
  - 13 Zie <http://jihadology.net/2015/02/12/al-ayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-7/>.
  - 14 Zie <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/azhar-egypt-radicals-islamic-state-apostates.html#>.
  - 15 Zie http://www.huffingtonpost.com/2014/09/24/muslim-scholars-islamic-state_n_5878038.html.
  - 16 Zie <http://www.ibtimes.co.in/top-5-world-muslim-leaders-who-staunchly-reject-isis-caliphate-603844>.
  - 17 Zie <http://islam.hilmi.eu/senior-saudi-salafi-cleric-isis-is-a-true-product-of-salafism/>.
  - 18 Zie <https://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/10825296/Shaykh-Muhammad-Nazim-al-Haqqani-obituary.html>.
  - 19 Zie <http://www.aymennjawad.org/2015/10/this-is-our-aqeeda-and-this-is-our-manhaj-islam>.
  - 20 Bob de Graaff, *Op weg naar Armageddon. Een geschiedenis van fanatisme*. Amsterdam: Uitgeverij Boom 2012.